

A kút

vödör vizet kellett vinnem a konyára, hogy anyám a tűzhelyre föltegyen melegíteni egy fazéknyival, mert mosogatni akart, tele volt szennyes edénnyel az asztal, az utóbbi időben kérését igyekeztem elengedni a fülem mellett. Hogyne már, amikor nem sokkal előtte itattam meg a teheneket, s öntöttem vizet a csirkék, kacsák vályújába is, ne panaszkodják körül az ólat, hogy ők szomjasak.

A panaszt persze akkor sem nagyon hagyták abba. Hiszen miután az istállólakók teleítették magukat, a csipogó, hápogó társaságnak csak sárga színben úszó iszapos víz maradt. Félvödörnyi esetleg. Az meg kevés volt nekik.

S még ezután is háromszor-négyszer muszáj volt merítenem, mert a konyhai edénybe ugyancsak húznom kellett A kútgém le-föl húzgálásától a karom akart leszakadni. Arra meg, hogy ez meg ne történjen, nekem kellett vigyázni. Másnak ez eszébe nem jutott volna.

Úgy volt, hogy aki a kutat ásta valamikor, kijön majd a faluból, s apámmal kitisztítják. Valamelyikük lemegy a tíz-tizenkét méteres mélységbe vagy még annál is mélyebbre, aki meg fönt marad, leengedi neki a vödört, amit amaz telepakol iszappal, emez meg felhúzza, kiöntögeti a kútkáva mellé, majd újra leengedi.

A kútásó ember azonban nem jött, hiába vártuk, pedig apám kétszer is járt nála, s próbálta rávenni, hogy tartsa a szavát. Közben teltek a hetek, a víz meg egyre fogyott a kútban. A vízereket betömte a homok.

Kezdttem aggódni, a vödörrel nehogy a szomszéd tanyába kelljen járnom. Hol van az mihozzánk! A karom ahhoz mit szólna? Nem beszélve a vállamról. A cipekedést az se nagyon szerette.

– Hallod-e, anyjuk! – szólalt meg egyszer csak apám. Ez egy délelőtt lehetett, amire azért emlékszem, mert még ebéd nem volt, csak a korgás a gyomromban. A kutya is hallhatta, mert láttam hegyezni a fülét, mi lehet az a dörgés a kerítés mellől. Ott ácsorogtam éppen.

– Nem jön ez a nyíves ember, hiába várjuk – folytatta apám. A kútásó emberre mondta.

– Száradjon el a lába! Az száradjon el! – fakadt ki anyám. – Hívni kell más valakit, ha ennek nem kell a pénz, sok van neki.

– Az van annak! A bolt felé nem mer menni, csak ha az ajtaja már be van csukva. Akkor csodálkozik, színlelve persze, hogy már bezárt? Be bizony, nem is várt órá. Tudja róla mindenki, pár forint ha van a zsebében. Arra meg a kocsmáros ácsingózik.

– Ácsingózik bizony – egészítette ki anyám. – Valamiből neki is élni kell.

Igaz is, gondoltam. Azon kívül azért kocsmáros, hogy itassa az embereket. Azok se szomjazzanak.

– Nekünk kell hozzálátni a kitisztításhoz – jelentette ki apám, amit én megnyugvással fogadtam, nem kell a dűlőt gyalogolnom a vödörrel, a széle véresre verje mind a két térdemet. – Én már nem járkálok senki után – tette még hozzá.

Igazat adtam neki, de akkor készült volna fel alaposabban. Csak ez akkor nem az ő, még az én fejemben se kelt ki, mint fű a ház tővénel.

– Végre, hogy megjött az eszed – egyezett bele anyám, hogy egyedül ereszkedjen alá. – Legalább megmarad a pénz. Te is le tudsz oda menni.

Ahová mért ne tudott volna. Csak hogyan? Biztosan kötélen, próbáltam kitalálni.

Kötél azonban nem volt a háznál, csak amivel a borjúkat kötöttük a jászol elé. Kettő volt belőlük. Úgy tervezték a szüleim, hogy egyiket se viszik vásárra, megtartják mind a kettőt. Jövőre már jó fejős tehén válik belőlük. Az öregeken adnak túl.

A hírtől nem röpdöstem örömben. Hiszen különösebb bajom nem volt velük, ha csak azt nem számítom, hogy etetni, itatni kellett őket. S az sokszor rám maradt. A szokásukat már kiismertem, tudták a rendet. Megtanulták a szekeret húzni, nem akartak letérni az útról. Felülhettem a bakra, lépegettek rendesen az úton. Csalamádét, szárat fuvaroztak hazafelé. Vízért elmentem velük az artézi kútra. S reggel-este tejet adtak.

A borjúk viszont legszívesebben világgá szaladtak volna.

Rálesek, mit csinálnak, amikor a kötelet most levesszük a nyakukról. Én nem loholok utánuk, ha kereket oldanak, az is biztos. Loholtam már eleget. Legutóbb is a faluhatárnál értem utol őket. S még nem is tetszett nekik, hogy kaptak az ostorommal, a hátuk felhőlyagzott. Nekem nem is álltak meg itthon, apámnak sikerült istállóba terelni a két szökevényt.

Arra gondoltam, ha most is elszaladnának, szaladjon utánuk apám. Neki csak nagyobb lába van, mint nekem. Hamarabb a nyomukba ér. Ő a felnőt, nem én.

Az ostorral is nagyobb tud ütni. De üssön is! Majd meggondolják máskor, árkontrálókon keresztül, a határt még egyszer körbe vágatzzák-e.

Apám azonban nem az istállóba lépett be, hanem a melléje épített kamrába, ahonnan a kislétrával jött ki. Mit akar azzal? Először csak néztem, mert az rövid ahhoz, hogy leérjen a kút fenekére. Leugrik majd a végéről, bele a vízbe, mint a kecskebéka, vagy hogy gondolja?

Arra még várnom kellett, hogy ez kiderüljön. Először drótot kerestem, azt próbálta összesondorgatni, aztán láttam rajta, más valami jutott eszébe. Mi lehetett az, nem sejtettem. Pedig ott voltam szorosán a nyomában, s figyeltem erősen, annál jobban nem is figyelhettem volna.

S ekkor következett az, amire én már akkor gondoltam, amikor apám rászánta magát, hogy a homoktól elzáródott vizet odalent megindítja. Leoldotta a borjúk nyakáról a kötelet, az ajtót meg rájuk zárta, nehogy kiszökjenek. De hát láttam én, hogy ha a két kötelet összeköti, az is rövid lesz. Ha leereszkedik rajta, s elengedi a végét, nem tudná markába kapni, amikor ki szeretne mászni.

Apám azonban ekkor már tudta a következő lépést, mert amikor összekötötte a két kötelet, s megerősítette egy darab dróttal is, nehogy elengedjék egymást, rám nézett, hogy na, mit szólok hozzá? Majd anélkül, hogy megvárta volna, hogy mit szólok, megragadta a létrát, s a kötél egyik végét ráhurkolta. Rántott is egyet rajta.

Ezzel készen volt.

Jönnie kellett anyámnak, aztán a tyúkpadról a kőműveskanálnak, amit egy rossz, billegős lábú hokedlira fölállva, nekem kellett lesegíteni, hogy akkor lássunk munkához. Hadd főjön közben az ebéd. Mire készen lesz, a tennivalónkkal mi is végzünk. Úgy terveztük.

Apám gatyára vetkőzött. Csak az inget hagyta magán, meg a kalapot a fején, amit, szép lassan ereszkedve alá, vitt lefelé a kútba. Én meg anyámmal a kötelet szorítottam. Mikor apám a létra legalsó fokára lépett, felkiáltott, hogy eresszük lejjebb.

Lentebb eresztettük. Én majdnem fölszisszentem, mikor észrevettem, hogy amint a kötél horzsolódik a kút betonkávájához, kezd szétfoslani, de nem mertem szólni. Ósdi, elhasznált kötél volt, rég ki kellett volna hajítani. Ha tudják a borjúk, hogy csak egyet kell rántani rajta, s már szaladhatnak is, biztosan nem gondolkoztak volna egy percet se, hanem irány a hetedik határ.

Még eresztettünk a kötélén.

– Lent vagy-e már? – kiáltott a kútba anyám.

Apám mintha a túlvilágról szólt volna vissza:

– Jöhet a vödör.

Előbb azonban még felhúztuk anyámmal a létrát, kifestettük az udvarra, mint a halottat. Majd elkaptam a kútgémet, amin a vödör lógott, s amennyire sietni lehetett, elküldtük apámnak, hogy a kőműveskanállal pakolja tele iszappal. Mikor tele volt, felhúztuk, s kiöntöttük a vályú mellé.

Mehetett vissza a vödör a következő adagért. A negyedik-ötödik vödörnél már nem siettünk annyira. Siettünk volna mi, csak kezdett fáradni a karunk. A vizet se könnyű felhúzni, hát még a vizes homokot! Mintha dögöt kellett volna felfelé húzni.

Csurgott homlokomról az izzadság, a szomjúság is elkapott. De hagyjam magára anyámat? Egyedül nem tudná a tele edényt átemelni a kútkáván, ahhoz én is kellek.

– Neki bezzeg nincs melege – jegyeztem meg, lepillantva apámra, akit sokkal kisebbnek láttam, mint idefent. S mintha meghallotta volna, amit mondtam, felszólt az egyik forduló közt:

– Majd megfagyok már.

Hát persze, térdig állt a hideg vízben, a vödörből is lötytyent rá, ahogy húztuk fölfelé, rég elázott az inge, kalapja.

– Gyere fel akkor – szólt le hozzám anyám. – Nehogy megfázz!

– Hogy mennék! – Mintha ezt hallottam volna, nem értettem pontosan. Talán azt mondhatta, hogy nem akarja félbe hagyni, amibe belekezdett.

Pedig most már a vizet is húznunk kellett, mert alulról tört fölfelé. Csakhogy apám a kút alját is mélyíteni szerette volna még, nehogy úgy járjunk, eltelik néhány év, megint tisztítani kelljen.

Húztuk fölfelé anyámmal az iszapot, sarat, öntögettük a kút mellé: folyt nyúlósan végig az udvaron.

Mikor megint lepillantottam a mélybe, ahová mintha egy sötét lukba pillantottam volna, apámnak már a derekáig ért a víz, annál is feljebb. Fel is szólt, hogy most már abbahagyja, eresszük le neki a létrát. Amit alig tudtunk anyámmal úgy igazítani – a káva fölött az egyik végét először fölemelve a magasba, a másikat pedig a mélység felé fordítva –, hogy le tudjuk küldeni.

Mikor ezzel megvoltunk, a végére kötött kötelet markoltuk meg. S amikor csúsztatuk lefelé, vettük észre, hogy még egy eresztés – és nincs tovább, biztosan elszakad. Vissza kellett húzni, hogy ezt a kötelet levegyük a másiktól.

Anyám arca a pirosságból fehérre váltott. Bajt érzett, a szája belekékült. Szólni nem mertem hozzá, nehogy én legyek a hibás. Előfordult máskor, hogyha szüleimnek valami nem akarta az igazságot, mindjárt engem vettek elő: ha én nem lennék a portán, fele annyi gondjuk se lenne. Ilyenkor sértődötten magukra hagytam őket, távolból figyeltem, mit mesterkednek. Nem haladtak akkor se jobban. Kis idő múlva, elkezdtek keresni, hol lopom a napot, segítek már, képes vagyok nézni, hogy ők egyedül kínlódnak. Nem szégyellem magam?

Szégyellni szégyelltem, de ők zavartak el a közelükből. Most akkor jöjnek vagy mennek? Kettőt nem tudok egyszerre csinálni. Ahhoz még én is kevés vagyok. Ha ők tudják a módját, mutassák meg, hadd okosodjak. Rám fér ügyis, ennyit én is tudtam. Csak azt nem szerettem, ha ezt más mondja.

Mit tegyünk? Ha csak az egyik kötél marad a létrára kötve, a létra alját nem éri el apám. A téglákba kapaszkodjon? Azzal volt kirakva a kút oldala. De abba beletörök a körme, a lába lecsúszik, s visszapottyant a mélybe. Onnan ki nem jön.

Anyám ideges volt, szinte toporzékolt. Mi tegyen? A kútásót szidta. Apámat, hogy idecsalta a tanyára, ebbe a porfészekbe. Kellott neki idejönni. Jobb sorsa is lehetett volna, gazdag legények voltak a kérői. De nem. Neki kopasz Pista fiát kellett választania. Aztán felém fordulva előállt a mentőötlettel:

– Eriggy gyorsan a szomszédba – ugrasztott föl a kút mellől –, s kérjél kötelet, valamit. De szaladj, különben apádnak vége.

Igaz is: a víz most már szabadon tör fölfelé, iszap nem állja el az útját.

Lélekszakadva robogtam kifelé a kazlak, boglyák mellett, menekültek előlem a tyúkrok, a tetőről a parlagi galambok riadtak fel, szédülten szálldostak föl-alá. Megérezheték, milyen bajban vagyunk, s próbálták riadóztatni a világot.

A világ azonban nem sietett a segítségünkre, magunknak kell kimászni a mélyből. Csak otthon találjam a szomszéd embert, izgultam, s legyen kötele, különben szaladhatok tovább. De hova, merre?

S addig mi lesz apámmal? A víz zúdul fölfelé. Elképzeltem, hogy már a nyakáig ér. Anyám meg veszekszik velem: egy rendes kötél nincs a portán!

A szomszéd emberre a fészker környékén leltem rá. Ott hajlongott. Kötözte kévékbe a napraforgószárat.

– Kötél kellene – rontottam rá.

Lassan fölegyenesedett, rám csodálkozott, hogy várjak már, hadd térjen elébb észhez. Miféle kötélről beszélek? Majd rám szegezte a tekintetét:

– Fel akarsz akasztani magad?

Alig tudtam neki megmagyarázni, hogy apám a kútban rekedt, nem tudjuk kihúzni.

Erre végre megmozdult, majd az istálló előtt már sietősre is fogta a lépteit, hogy a rudalló kötelet gyorsan leakassza a falról. A szekéren azzal szokta lekötöni a szalmát, szénát, szárat, amit fuvarozott éppen hol innen, hol amonnan hazafelé.

Kikaptam kezéből az összehajtogatott kötelet, fel a vállamra, s egy trappban végig a kanálisparton, át a dűlön, robogtam a kukoricások közt. Lehet, hogy apámat már

el is lepte víz, levegő után kapkod. Mi lesz, ha megfullad? Láttam anyámat a tanya végén, onnan integetett, hogy még jobban rohanjak.

Úgy estem be az udvarra, hogy amint kilöktem a léckaput, elvágódtam a földön. S hogy utána mi történt, apám hogy tudott kijönni a kútból, nem tudom. Én már csak azt láttam, hogy ott magasodott fölöttem, s biztatott, hogy álljak fel, egy ilyen nagy gyerek, mint én vagyok, ne hagyja el magát.

Mit szólna a világ?

SERFŐZŐ SIMON (1942) író. Miskolcon él. A Felsőmagyarország Kiadó vezetője. Eddig 22 verset, irodalmi riportokat, drámákat, novellákat, kisregényeket tartalmazó könyve jelent meg.